

**Громадська організація
«Південна фундація педагогіки»**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ РОБІТ
учасників міжнародної
науково-практичної конференції**

**«ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ
СЬОГОДНІ: ПОСТУЛАТИ МИНУЛОГО
І СУЧАСНІ ТЕОРІЇ»**

16–17 жовтня 2020 р.

**Одеса
2020**

УДК 37.01+159.9(063)
П24

Педагогіка та психологія сьогодні: постулати минулого і сучасні теорії: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (16–17 жовтня 2020 р., м. Одеса). – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. – 180 с.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 37.01+159.9(063)

© Автори статей, 2020
© Південна фундація педагогіки, 2020

СЕКЦІЯ 5. ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

Prokopenko V. A.

HISTORY OF PSYCHOLOGY 79

СЕКЦІЯ 6. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МІЖЕТНІЧНИХ І МІЖКУЛЬТУРНИХ ВІДНОСИН

Лазаренко В. І., Катришева К. О., Кімлач В. С.

ЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ

КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗІ ЗДІБНОСТЯМИ СТУДЕНТІВ

ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ..... 82

СЕКЦІЯ 7. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Богдан Т. М., Авраменко Т. П.

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 86

Бутенко Л. Л.

ПРИНЦИП АКТУАЛЬНОСТІ У ВИЗНАЧЕННІ

ЗМІСТУ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ

ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ..... 89

Верітов О. І.

ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ

МАЙБУТНІХ СПОРТИВНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ

ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПІДПРИЄМНИЦТВА 93

Грома І. Г.

ІНТЕГРАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ

ДО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ 97

Зайченко Н. І.

ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

В ІСПАНСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТРАКТАТАХ

НА МЕЖІ ХІХ – ХХ СТ. 100

Разенкова Н. В.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ

ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ

КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ 104

родоводу. Малювання разом з дитиною генеалогічного дерева (починаючи з найпростішого, в основі якого дідусі й бабусі) створює основу для більш глибокого вивчення на наступних етапах історії сім'ї. Дошкільник цього віку на матеріалі генеалогічного дерева здатний усвідомлювати деякі прості родинні зв'язки (наприклад, невістка, зять) [3, с. 43].

Для формування особистості дитини величезною є роль дошкільного дитинства. Розвиток основ мужності й жіночності також починається в дошкільному віці, коли відбувається первинна статева ідентифікація. І тому гендерний підхід у дошкільному навчальному закладі повинен реалізовуватися комплексно, через усі види педагогічної діяльності. Повноцінна ж реалізація гендерного виховання дошкільників можлива при взаємодії ЗДО, сім'ї та соціальних інститутів суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Еремеева В.Д. Мальчики и девочки: учить по-разному, любить по-разному. М. : Учебная литература, 2013. 169 с.
2. Коломийченко Л.В. Програма гендерного виховання дітей дошкільного віку. *Детский сад от А до Я*. 2012. № 6. С. 36–42.
3. Луценко О. А. Гендерна абетка для педагогів: методичні рекомендації для вчителів щодо реалізації гендерної складової в навчально-виховному процесі початкової школи. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. 52 с.
4. Очкур В.В. Гендерна стратегія виховання та гендерний підхід у розвитку дітей дошкільного віку. *Дошкільний навчальний заклад*. 2012. № 6. С. 2–14.

Бутенко Л. Л.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки

*Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Старобільськ, Луганська область, Україна*

ПРИНЦИП АКТУАЛЬНОСТІ У ВИЗНАЧЕННІ ЗМІСТУ ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У сучасних умовах розвитку вищої освіти в цілому та педагогічної освіти зокрема суттєву увагу приділено питанням оновлення та вдоско-

налення способів роботи із знанням у контексті інформаційних реалій глобалізованого світу. Стандартизація освітніх програм у межах домінування предметно-центристського підходу неминуче призводить до втрати актуальності певної частини навчальної інформації. Означена позиція загострюється експоненціальним розвитком інформаційного простору, виникненням інформаційної перенасиченості, надлишковості у різних сферах життєдіяльності людини.

Розгляд педагогіки як відкритої системи, що постійно розвивається, зумовлює увагу до сутнісних ознак принципу актуальності у визначенні змісту професійної підготовки майбутніх учителів у цілому та змісту загальнопедагогічної підготовки зокрема. Аналіз навчальної та навчально-методичної літератури, що використовується в процесі професійної підготовки майбутніх учителів, засвідчує суттєво відставання змісту загальнопедагогічної підготовки від актуального педагогічного знання, потреб та колізій повсякденної педагогічної практики.

Сучасні освітні реалії репрезентують численні інноваційні педагогічні ідеї, які мають бути оперативно включені в зміст підготовки майбутніх учителів. Однак, педагогічна навчально-методична література об'єктивно не спроможна швидко реагувати на стрімкі пошуки в галузі теорії та практики педагогіки. Так, наприклад, у змісті базових підручників та посібників з педагогіки відсутні позиції щодо нових напрямків педагогічної думки (наприклад, артефакт-педагогіка, когнітивна педагогіка, фрактальна педагогіка тощо), інноваційних моделей та форм навчання (змішане навчання, навчання на основі феноменів та ін.), дидактичних новацій (онтодидактика, семіотична дидактика, кроскультурна дидактика та ін.). Відповідно, завданням викладача як куратора контенту загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів постає оперативне включення актуальної для сучасних соціокультурних умов педагогічної інформації у зміст відповідних навчальних дисциплін.

Актуальність (від лат. *actualis*) – дійсний, такий, що існує. В. Авер'янов зауважує, що «поняття «актуальне знання», «нове знання», «сучасне знання» та ін. призначені описати процес досягнення адекватності знання досліджуваному світу» [1, с. 38]. Поняття «актуальний» у буденному та науковому дискурсі пов'язано із такими синонімами, як сучасний, життєвий, своєчасний, важливий, значний, відповідний моменту, злободенний, тематичний. Широко використовуються конструкти «актуальна інформація», «актуальна ідея», «актуальність дослідження».

У дидактиці принцип актуальності розуміється як встановлення зв'язків між наукою, що постійно розвивається, та змістом навчального предмету, між глобальними проблемами сучасності та навчальними проблемами, що розглядаються в освітньому процесі.

Необхідність особливої уваги до принципу актуальності, актуально-го педагогічного як відповіді на соціокультурні реалії сучасності зумовлено також тим, що базові підручники та посібники з педагогічних дисциплін, на жаль, але об'єктивно не мають можливості представити ті чи інші аспекти саме актуального для сьогодення педагогічного знання. Як зауважує В. Канке «часто їх зміст відповідає теоріям, що культивувалися 10-30 років тому» [3, с. 91]. А. Гуменюк підкреслює, що сучасні підручники з педагогіки «не готують майбутніх педагогів до сприйняття сучасних світових педагогічних тенденцій, як на це налаштовують інтеграційні процеси в освіті» [2, с. 343]. Варто особливо наголосити на позиції В. Каплінського про те, що «мова йде не про підлаштовування до смаків студентів, пристосування до них, а про наповненість визначених програмою тем життєво значущим змістом, орієнтацією на його якісну характеристику, змістом, який би хвилював, спонукав до роздумів, самоаналізу» [4, с. 103]. Звісно, існує небезпека кон'юнктурності та ситуативності, надмірного ідеологічного забарвлення, недостатнього методологічного обґрунтування актуального педагогічного знання, необхідність відокремлення знання від інформаційного шуму. Визначення ступеня актуальності тієї чи іншої педагогічної ідеї, педагогічної технології, освітнього тренду є доволі суперечливим явищем. З одного боку, реалії соціокультурної ситуації (наприклад, стрімке поширення інформаційних технологій, вимоги зміни освітнього процесу в умовах пандемії тощо) зумовлюють необхідність наукової підтримки та обґрунтування відповідних інновацій, з іншого – нормативний характер офіційних документів у галузі освіти та обов'язковість виконання відповідних приписів далеко не завжди відповідають вимогам доказової науки та мають конвенціональні засади щодо їхньої розробки та умов впровадження.

Реалізація принципу актуальності у визначенні змісту загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів має враховувати основні джерела виявлення актуального педагогічного знання:

– *запити поточної педагогічної практики*, що зумовлені змінами в освітньому процесі внаслідок викликів соціокультурної ситуації в країні, епідеміологічних обставин тощо. Типовий приклад – затребуваність педагогічних технологій дистанційної освіти в умовах пандемії COVID-19, що особливо актуалізує потребу вчителів-практиків та майбутніх педагогів в оволодінні онлайн-ресурсами організації освітнього процесу, формами та методами мотивації та соціальної взаємодії в умовах дистанційної освіти;

– *аналіз нормативних документів в галузі освіти, рекомендацій Міністерства освіти* щодо організації освітнього процесу в закладах освіти різного типу. Так, наприклад, положення Концепції нової української школи зумовлюють особливу увагу до ідей компетентніс-

ного навчання, формування ключових компетентностей, педагогіки партнерства, виховання на цінностях, формувального оцінювання освітніх досягнень тощо. Останніми роками особливо актуальними є проблеми попередження та подолання шкільного булінгу, кібербулінгу в дитячому та молодіжному середовищі, формування безпечного інтернет-простору для дітей та молоді;

– *аналіз провідних трендів в освіті* (матеріали міжнародних проєктів «Глобальне майбутнє освіти» (Global Education Future, GEF), «Глобальне партнерство освітніх лідерів» (Global Education Leaders Partnership, GELP), Інституту майбутнього (Institute for the Future, USA), Інституту ЮНЕСКО з інформаційних технологій в освіті (UNESCO Institute for Information Technologies in Education), матеріали EdCrunch – найбільш відомої освітньої конференції Європи, освітніх платформ Coursera, Knewton, CogBooks, Acrobatiq, McGraw Hill Education) та ін.). Відповідно, набувають актуальності ідеї персоналізації, гейміфікації в освіті, навчання протягом життя, технології MOOC (масові відкриті онлайн-курси), формування «Soft Skills» (м'яких навичок) учнівської та студентської молоді, дидактичні інновації – проєктне та дослідницьке навчання, змішане навчання, технологія «перевернутий клас», метапредметний підхід, кейс-технологія, веб-квести та ін.;

– *аналітичні матеріали українських державних та громадських організацій щодо розвитку освіти* (наприклад, дослідження Інституту освітньої аналітики (iea.gov.ua), Аналітичного центру CEDOS (cedos.org.ua), Центру моніторингу якості освіти і ЗНО та ін.);

– *аналіз освітніх порталів* (osvita.ua, urok-ua.com, pedpresa.ua, osvitanova.com.ua, education-ua.org, vseosvita.ua, pedrada.com.ua та ін.);

– *аналіз результатів міжнародних порівняльних досліджень у галузі освіти* (матеріали Організації економічного розвитку і співробітництва (ОЕСР), зокрема PISA (рівень компетентності 15-річних громадян), TALIS (дослідження ефективності викладання і навчання), CERI (інновації в освіті).

У процесі загальнопедагогічної підготовки актуальне педагогічне знання може репрезентуватися за допомогою: кейсів на основі сучасних статистичних матеріалів у галузі освіти, матеріалів соціальних мереж щодо публічного обговорення освітянської проблематики; компетентнісно зорієнтованих завдань на основі актуального для сьогодення педагогічного знання, провідних освітніх трендів, стандартів професійної підготовки майбутніх учителів; дайджестів наукової та науково-популярної літератури з актуальних проблем навчання та виховання; Web-бібліографічних ресурсів для майбутніх учителів; відеоресурсів педагогічної тематики.

Таким чином, процес професійної підготовки майбутніх учителів має орієнтуватися на комплементарність (взаємодоповнюваність) нормативно-академічного та актуального педагогічного знання, постійно оновлюватися згідно вимог та викликів соціокультурних реалій. Набуття знань у процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів буде мати змістовну та процесуальну цінність тільки за умови, якщо воно відображає реальний стан освітнього простору сьогодення, є актуальним педагогічним знанням та має ознаки перспективності, тобто орієнтовано на вирішення проблем педагогічної дійсності у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверьянов Л. Я. В поисках своей идеи: статьи и очерки. Москва : Русск. Гуманитар. интернет-университет, 2000. 224 с.
2. Гуменюк А. М. Підручник як один із засобів становлення нелінійного мислення майбутнього педагога в умовах модернізації вищої педагогічної освіти. *Гілея: наук. вісник*. 2015. Вип. 96. С. 342–346.
3. Канке В. А. Философия педагогики : научная монография. Москва : Фонд отечественного образования, 2011. 384 с.
4. Каплінський В. В. Якість підручників і посібників як важливий чинник професійного становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського*. Сер.: Педагогіка і психологія. Вип. 53. Вінниця : ТОВ Нілан ЛТД, 2018. С. 100–107.

Верігов О. І.

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри фізкультури і спорту
Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна

ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СПОРТИВНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розв'язання проблеми формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності в підприємницькому форматі має актуальний та перспективний характер. При цьому, підприємницька культура як феномен наукового вивчення ще не стала предметом сконцентрованого розгляду фахівців в сфері теорії і